

MEMONA

skådespelerska från öknen

– Jag trodde att de skojade när de sa att jag vunnit pris som bästa skådespelare, berättar Memona Tobalt, och ser fortfarande förvånad ut.

Jag träffar Memona Tobalt i flyktinglägret Smara i Saharas mest ogästvänliga del på algeriskt territorium och nära gränsen till Västsahara, Marocko och Mauretanien. Här finns bara sand och sand och grus och tält och små lerhus.

Här är hon född och här har hon växt upp. Det var i oktober 2011 som Memona fick veta att hon hade vunnit delat pris som bästa skådespelare på filmfestivalen i kategorin New Horizon i Abu Dhabi, huvudstaden i Förenade Arabemiraten.

– Jag såg ett konstigt nummer i mobiltelefonen och hörde någon säga ”Grattis! Du vann” men jag stängde av mobilen direkt. Jag förstod ingenting.

Det var till slut Västsaharas kulturminis-

ter som övertygade Memona om att hon faktiskt hade fått denna utmärkelse.

Under året hade den spanske regissören Pedro Perez Rosado spelat in filmen Wilaya (Tears of sand) delvis i flyktinglägren.

– Filmen handlar om två västsahariska systrar. De har båda växt upp i flyktinglägret men en av dem har flyttat till Spanien och glömt att hon är västsahariska. Den andra systemen, som jag spelar, bor kvar i flykting-

lägret och jobbar med allt möjligt. Jag vill hela tiden att min syster ska minnas våra traditioner, komma tillbaka och inte bara nöja sig med sitt nya snobbiga liv i en modern lägenhet.

Filmen bygger på en verklig situation. Många västsahariska barn bjuds till Spanien på somrarna och stannar hos en spansk familj. Banden blir i enstaka fall så starka att barn stannar i Spanien, ett trauma för de västsahariska föräldrarna.

Memona, som inte är skådespelare utan en hårt arbetande ung kvinna i ett flyktingläger, säger att hon inte var nöjd med det ursprungliga manuskriptet och att hon diskuterade det mycket med regissören.

– Han lyssnade och tog till sig många av mina åsikter, berättar hon. Jag försökte att förklara vissa saker för honom som är svåra att förstå, när man inte bor här, till exempel varför vår klädsel är så viktig för oss. På filmfestivalen i Berlin i februari 2012 vi-

sades Pedro Rosados film om de båda västsahariska systrarna. Den tävlade med åtta andra filmer men blev utan pris den här gången.

Memona ser så spröd ut, mycket smal och med en krycka i handen, när vi träffar henne på det splittriga biblioteket Nedo i Smara i december 2011.

– Jag fick polio som barn och ingen vet varför, berättar hon.

”Först ockuperade ni vårt land och nu ockuperar ni vårt bibliotek”

Men problemet med det ena förlamade och kortare benet hindrar henne inte från ett mycket aktivt liv i flyktinglägret. På förmiddagarna arbetar hon utan lön sedan 2005 på en unik skola för intellektuellt funktions-

Flyktingarna fick ett bibliotek i gåva – med böcker på spanska. Nu försöker svenska BiS (Bibliotek i Samhälle) att avhjälpa detta genom att skänka böcker på arabiska.

En tjej har just hittat Monica Zaks bok ”Pojken som levde med strutsar” – på arabiska.

Memona hjälper några barn tillrätta i biblioteket.

hindrade barn.

På eftermiddagarna är hon på biblioteket Nedo eller bokbussen Bubisher.

– En dag stannade bokbussen utanför mitt tält. Jag undrade först vad det var och blev jätteintresserad och frågade om jag kunde hjälpa till.

– Vi åker runt i lägret med bokbussen men nu har vi ju också ett bibliotek. Jag undervisar i spanska också.

Det finns nästan inga böcker eller tidningar i lägren – förutom det som finns i skolorna. Det betyder att läsfärdigheten bland flyktingbarnen inte är tillräckligt bra. De får helt enkelt för lite träning.

Men biblioteket Nedo består till 95 procent av böcker – på spanska!

Det var nämligen en spansk författare som startade bokbussen, biblioteket och kurserna i spanska med syfte att stärka det spanska språket bland flyktingarna, det forna kolonialspråket.

– Jag gillar västerländsk kultur men jag vill naturligtvis ha böcker på arabiska. Nu finns bara några stycken, förklarar Memona.

Och hon håller inte tyst. Hon är tuff.

– Jag har sagt till spanjorerna: ”Först ockuperade ni vårt land och nu ockuperar ni vårt bibliotek!”

Hon skrattar, för vad ska hon göra? Som flykting, totalt beroende av hjälp utifrån, tackar man naturligtvis inte nej till gåvor.

Men nu har den svenska föreningen Bibliotek i Samhälle, BiS, startat en insamling för att köpa in böcker på arabiska till biblioteket.

Memona vill visa oss bokbussen. Hon kastar kryckan och klänger uppför stegen på den färgrika bussen. Ingenting verkar för svårt eller besvärligt. Hur orkar hon med allt?

– Situationen som vi lever i tvingar oss att bli starka, men jag tycker att jag är en svag människa. Alla kan egentligen göra mer, säger Memona.

Att få pris som skådespelerska verkar vara en obetydlig del i hennes liv.

**Text: Lena Thunberg
Bilder: Lena Thunberg och
Ulla-Karin Karlson**